

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства
та природокористування

Кафедра туризму та готельно-ресторанної справи

05-08-136М

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до виконання практичних занять та самостійної роботи
з навчальної дисципліни «Вступ до фаху»
для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
за освітньо-професійною програмою «Туризм і рекреація»
спеціальності 242 «Туризм і рекреація»
денної та заочної форм навчання

Рекомендовано науково-
методичною радою з якості
ННІАЗ
Протокол № 01 від 29.08.2023 р.

Рівне – 2023

Методичні вказівки до виконання практичних занять та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Вступ до фаху» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за освітньо-професійною програмою «Туризм і рекреація» спеціальності 242 «Туризм і рекреація» денної і заочної форм навчання [Електронне видання] / Скорина Т. М., Коротун С. І., Яковишина М. С. – Рівне : НУВГП, 2023. – 34 с.

Укладачі: Коротун С. І., к.геогр.н., доцент кафедри туризму та готельно-ресторанної справи;
Скорина Т. М., к.е.н., доцент кафедри туризму та готельно-ресторанної справи;
Яковишина М. С., старший викладач кафедри туризму та готельно-ресторанної справи.

Відповідальний за випуск – Коротун С. І., канд. геогр. наук, доцент, завідувач кафедри туризму та готельно-ресторанної справи.

Керівник групи забезпечення спеціальності 242 "Туризм і рекреація"

Коротун С. І.

© С. І. Коротун, Т. М. Скорина,
М. С. Яковишина, 2023

©НУВГП, 2023

Зміст

Вступ.....	4
Практична робота 1. «Вступ до фаху» як навчальна дисципліна. Туризмознавство як наука.	5
Практична робота 2. Історико-географічні аспекти розвитку туризму	10
Практична робота 3. Класифікація видів та форм туризму.....	13
Практична робота 4. Основи туристичної діяльності	15
Практична робота 5-6. Основи організації туристичного процесу.....	16
Практична робота 7. Основи менеджменту та маркетингу в туристичній індустрії	18
Практична робота 8. Економічні основи туристичної діяльності.....	19
Література.....	22
Додатки.....	25

Вступ

Метою вивчення дисципліни «**Вступ до фаху**» є системний виклад основних положень, понять та дефініцій, що розкривають зміст, характер, тенденції, фундаментальні принципи розвитку туризму, а також розгляд основних закономірностей функціонування туризму через призму його невичерпного потенціалу та визначення конкретних законів його економічного і соціального розвитку на рівні регіонів та країн.

Мета дисципліни полягає у розвитку навичок пізнавальної діяльності в сфері туристського обслуговування і соціально-культурного сервісу, ознайомлення із змістом і формами практичної діяльності в галузі соціально-культурного сервісу і туризму.

Завдання дисципліни «Вступ до фаху» – створення підґрунтя для вивчення інших фахових предметів, тобто ознайомити студентів з базовим глосарієм туристичних дисциплін, основними функціями і умовами розвитку туризму, його місцем у суспільстві та господарській системі, принципами його класифікації, а саме:

- ознайомити з складовими туріндустрії;
- ознайомити з класифікацією туризму та характеристикою його окремих видів;
- ознайомити з міжнародними туристичними організаціями, їх значенням для туристичної галузі;
- ознайомити з факторами, що впливають на розвиток туризму;
- сформувавати у студентів розуміння особливостей формування міжнародних туристичних потоків;
- ознайомити із сучасним значенням туризму для економіки, соціально-культурної і політичної діяльності держав;
- У результаті освоєння дисципліни студент повинен **знати**:
- основні положення туристичного законодавства, національних і міжнародних стандартів з обслуговування туристів;
- базові поняття з теорії туризму, організації туристичного процесу та туристичної діяльності суб'єктів ринку туристичних послуг, а також світоглядних та суміжних наук;
- основні форми і види туризму, їх поділ.

У результаті освоєння дисципліни студент повинен **вміти**:

- використовувати на практиці основні положення туристичного законодавства, національних і міжнародних стандартів з

обслуговування туристів;

– використовувати на практиці базові поняття з теорії туризму, організації туристичного процесу та туристичної діяльності суб'єктів ринку туристичних послуг, а також світоглядних та суміжних наук;

– пояснювати особливості організації рекреаційно-туристичного простору;

– аналізувати рекреаційно-туристичний потенціал території.

**Розподіл аудиторних годин,
запланованих на виконання практичних завдань**

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
1	Поняття про спеціальність "Туризм і рекреація" та туризмознавство	2	2
2	Історико-географічні аспекти розвитку туризму	2	
3	Класифікація видів та форм туризму. Незвичайні види туризму	2	1
4	Основи туристичної діяльності	2	2
5	Основи організації туристичного процесу	4	2
6	Основи менеджменту та маркетингу в туристичній індустрії	2	
7	Економічні основи туристичної діяльності	2	1
Всього		16	8

Практична робота 1. «Вступ до фаху» як навчальна дисципліна. Туризмознавство як наука.

Мета: ознайомитись з основними поняттями та визначеннями туризму, класифікацією видів професійної діяльності у сфері сервісу і туризму, система підготовки кадрів туристичного напрямку у світі та в Україні.

Основні питання, що розглядаються під час практичного заняття: туризм, турист, туристична індустрія, туристичний продукт, туристичні ресурси, туристична дестинація, суспільне значення

туризму, функції туризму, структура туризму, туризм як об'єкт наукового пізнання.

Робота в аудиторії: 2 години

Самостійна робота: 8 годин

Завдання для обговорення в аудиторії:

Завдання 1. Дати визначення основних понять туризму використовуючи Закон України "Про туризм": туризм, турист, туристичний продукт, туристичні ресурси, туристична індустрія, туристичні дестинації.

Згідно із законом «Про туризм» скільки послуг може входити до турпродукту? Максимальна тривалість туристичної подорожі згідно із Законом України «Про туризм» складає: _____. Мінімальна тривалість туристичної подорожі згідно із Законом України «Про туризм» складає: _____.

Завдання 2. У чому полягає суспільне значення туризму. Коли відзначається Міжнародний день туризму?

Завдання 3. Туризм і досягнення цілей сталого розвитку. У досягненні яких цілей туризм має прямий вплив?

Завдання 4. Навести приклади негативного впливу туризму на життя суспільства

Завдання 5. Заповнити таблицю «Функції туризму». Підібрати відповідні тези для характеристики кожної функції туризму:

- люди поліпшують своє психічне здоров'я;
- туризм стимулює охорону природи;
- туризм вносить різноманіття та радість в повсякденне життя людини;
- туризм сприяє збереженню історико-культурних ресурсів;
- туризм забезпечує розвиток транспорту, харчової промисловості, курортного будівництва;
- людина пізнає навколишній світ, формує свій світогляд;
- людина в подорожі вчиться з толерантністю та повагою ставитися до традицій, вірувань і менталітету інших народів;
- туризм допомагає країнам покращувати відносини між собою.

Функції туризму

Функції туризму	Зміст функцій туризму
1) пізнавальна	
2) рекреаційна	
3) політична	
4) економічна	
5) культурологічна	
6) виховна	
7) екологічна	
8) холістична	

Завдання 6. Розглянути нормативні документи що забезпечують підготовку фахівців ступеня вищої освіти бакалавр зі спеціальності 242 «Туризм і рекреація» (Стандарт вищої освіти, Освітню програму, навчальний план). Наведіть спеціальні (фахові) та загальні компетентності, якими повинен володіти майбутній випускник-туризмознавець, та наведіть програмні результати навчання за спеціальністю 242 "Туризм і рекреація".

Інформаційно-методичний матеріал

Успішний і прибутковий туристичний бізнес майбутнього – це бізнес, заснований на знанні міжнародних правових норм і правил, туристичного менеджменту та маркетингу, кон'юнктури туристичного ринку, на повному і всебічному знанні потреб і запитів туриста. Це компетентність і професіоналізм в організації виробництва, просування та реалізації туристичних продуктів і послуг.

Кон'юнктура туристичного ринку – сукупність умов, які характеризують співвідношення попиту і пропозиції на туристичні товари й послуги. Кон'юнктурою ринку прийнято вважати конкуренцію між учасниками ринку.

Фахівці зі спеціальності 242 "Туризм і рекреація" готуються для організаційно-управлінської, господарської, комерційної та науково-дослідної діяльності у сфері туризму, готельного господарства, ресторанного сервісу, курортної справи.

Випускники можуть працювати на посадах:

1210.1 Керуючий готельним господарством;

1229.3 Начальник відділу (місцеві органи державної влади);

1315 Керуючий рестораном (кафе, їдальні);
1315 Керуючий готелем;
1317 Керуючий агентством (страховим,
торговельним, нерухомості, рекламним і т. ін.);
1319 Директор (керівник) малого підприємства (у
сфері охорони здоров'я, освіти, культури і т. ін.);
1448.1 Менеджер (управитель) з туризму;
2481.2 Туризмознавець;
2482.2 Фахівець з гостинності в місцях розміщення
(готелі, туристичні комплекси);
2482.2 Фахівець з готельної справи;
2482.2 Фахівець з ресторанної справи;
3414 Фахівець з туристичного обслуговування
3414 Організатор подорожей (екскурсій);
3414 Екскурсовод;
3414 Фахівець із організації дозвілля;
3141 Фахівець з розвитку сільського туризму;
3414 Фахівець із конференц-сервісу;
3414 Фахівець із спеціалізованого обслуговування в
туризмі;
3414 Фахівець з готельного обслуговування;
3414 Інструктор оздоровчо-спортивного туризму (за
видами туризму);
3414 Фахівець із туристичної безпеки;
3414 Організатор туристичної і готельної діяльності;
3340 Інструктор-методист з туризму;
3439 Інспектор з туризму;
4221 Агент з організації туризму;
Секція N. Діяльність у сфері адміністративного та
допоміжного обслуговування:
Розділ 79. Діяльність туристичних агентств,
туристичних операторів, надання інших послуг із
бронювання та пов'язана з цим діяльність
Група 79.1 Діяльність туристичних агентств і
туристичних операторів
Клас 79.11. Діяльність туристичних агентств
Клас 79.12. Діяльність туристичних операторів
Група 79.9. Надання інших послуг бронювання та
пов'язана з цим діяльність

Клас 79.90. Надання інших послуг бронювання та пов'язана з цим діяльність
Секція R. Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок
Розділ 93. Діяльність у сфері спорту, організування відпочинку та розваг
Клас 93.2. Організування відпочинку та розваг
Група 93.29. Організування інших видів відпочинку та розваг

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК01. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні

ЗК02. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя

ЗК10. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово

ЗК12. Навички міжособистісної взаємодії

ЗК13. Здатність планувати та управляти часом

ЗК14. Здатність працювати в команді та автономно

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності

СК01. Знання та розуміння предметної області та розуміння специфіки професійної діяльності

Програмні результати навчання

ПР01. Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці основні положення туристичного законодавства, національних і міжнародних стандартів з обслуговування туристів.

ПР02. Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці базові поняття з теорії туризму, організації туристичного процесу та туристичної діяльності суб'єктів ринку туристичних послуг, а також світоглядних та суміжних наук.

ПР03. Знати і розуміти основні форми і види туризму, їх поділ.

ПР04. Пояснювати особливості організації рекреаційно-туристичного простору.

ПР05. Аналізувати рекреаційно-туристичний потенціал території.

Завдання для самостійної роботи:

1. Приклади успішної реалізації холістичної функції туризму.
2. Приклади особистостей, що досягли значного успіху у сфері туризму.
3. Підготувати доповідь про визначних мандрівників минулого та сучасності

Література: [7, 11, 13, 14], Додатки А-Д

Практична робота 2. Історико-географічні аспекти розвитку туризму

Мета: ознайомитись з історією розвитку туризму.

Основні питання, що розглядаються під час практичного заняття: періодизація розвитку туризму, передісторія туризму, основні віхи історії світового туризму, створення UNWTO, мандрівництво Україною та мандри українців, етапи розвитку туризму в Україні.

Робота в аудиторії: 2 години

Самостійна робота: 8 годин

Завдання для обговорення в аудиторії:

Завдання 1. Наведіть етапи в історії розвитку світового туризму.

Завдання 2. Особливості перших організованих туристичних подорожей в світі.

Завдання 3. Наведіть основні особливості розвитку туризму в Україні і світі на сучасному етапі.

Завдання 4. Доповніть твердження:

– Одним з перших туристичних об'єднань, які організовувались на території України, було: .....

– Один із перших засобів розміщення для іноземних послів і купців, який з'явився на території України у другій половині XVII ст. і мав назву "Грецький дім", знаходився: .....

– Перші письмові згадки про туризм в Україні, що належать до часів Стародавньої Греції, стосувались міст-колоній: .....

Завдання 5. Скільки виділено туристичних макрорегіонів (за UNWTO)? Найбільш популярна туристична країна світу? За

статистичними даними UNWTO зібрати інформацію про динаміку міжнародних туристичних прибуттів та надходжень від туристів для України, кожного макрорегіону та світу за період з 2005 до 2020 р.р.

Завдання 6. Визначні мандрівники минулого та сучасності (презентація підготовлених доповідей студентів)

Інформаційно-методичний матеріал

У туризмі ключова фігура – турист («*подорожуюча людина*» – *homo viator*»).

В історії розвитку Світового туризму дослідники виокремлюють чотири етапи:

- 1) до початку XIX ст. – передісторія туризму;
- 2) XIX – поч. XX ст. – елітний туризм; зародження цивілізованих корпорацій із надання туристичних послуг;
- 3) початок XX ст. – до Другої Світової війни – становлення соціального туризму;
- 4) після Другої світової війни – сучасний етап – масовий туризм, формування туристичної індустрії як комплексу послуг для туризму.

На стадіях зародження туризму мандрівники організовували подорожі самостійно. Метою подорожей було вивчення звичаїв і побуту, особливостей розвитку країн і народів. Початком другого етапу в розвитку туризму можна вважати 1841 р., коли англійцем Томасом Куком була здійснена перша комерційна туристична поїздка з Лейстера в Лафборо, під час якої було перевезено залізницею з метою прогулянки 570 чоловік – членів товариства тверезості. Під час даної, першої організованої подорожі у світі, подорожуючим було надано комплекс послуг, включаючи харчування та духовий оркестр для розваги. Згодом Томасом Куком почав організовувати поїздки залізницею до багатьох міст на великі заходи. Томас Кук вперше створив специфічний туристський продукт – тур, уклавши угоди із залізничниками і пароплавними компаніями, готелями та ресторанами на обслуговування туристів.

Варто зазначити, що фактично одночасно з виникненням залізниці розпочався розвиток залізничного туризму. Залізничні туристичні подорожі в сучасному вигляді вперше організували в Америці брати Пульман, які заснували залізничну туристичну компанію «*Wagons-Lits*» (Вагон Лі). Для організації сполучення між столицями європейських країн у 1884 р. бельгієць Нагельмакерс заснував міжнародну компанію «*Compagnie de Wagons-Lits*», яка запустила

«Східний експрес» («Orient Express», 1883), «Блакитний поїзд» («Train Blue», 1922), «Золоту стрілу» («Golden Arrow», 1926), «Транссибірський експрес» («Transsiberian», 1898).

Thomas Cook & Son – найперша туристична компанія у світі. Thomas Cook Group (Томас Кук Груп) - британська туристична компанія, яка утворилася внаслідок злиття кількох туристичних компаній, зокрема і найстарішої у світі Thomas Cook & Son. На початок 2019 року була одним із найбільших туроператорів у світі, а 23 вересня 2019 року було оголошено про банкрутство компанії та початок її примусової ліквідації.

Нинішній етап розвитку туризму характеризується міжнародною інтеграцією, розширенням міжнародного поділу праці, відкриттям кордонів, забезпеченням більш легкого доступу в інші країни, розвитком транспорту і зв'язку, підвищенням рівня життя широких верств населення. В умовах зростання психологічних навантажень, інтенсифікації життя людей в індустріальних країнах туризм діє як ефективний засіб відновлення фізичних сил та ментального здоров'я.

Завдання для самостійної роботи:

1. Підготувати доповідь про можливості розвитку різних видів туризму в Україні
2. Підготувати повідомлення про різні туристичні центри світу (спортивного туризму, гірськолижного туризму, ділового туризму, конгресово-виставкового туризму, фестивального туризму, лікувального і оздоровчого туризму, релігійного туризму, бізнес-туризму, інсентив-туризму) у вигляді презентації у PowerPoint та представити на наступному занятті.
3. Ознайомтесь більш детально із канадським парком "Сади Бутчартів", з його історією, розгляньте дану територію як всесвітній приклад рекреаційної рекультиваци та бурхливого розвитку туризму, знайдіть подібні інші вдалі приклади рекреаційного природооблаштування деградованої території.

Література: [7, 11, 12, 13, 14, 23]

Практична робота 3. Класифікація видів та форм туризму.

Мета: ознайомитись з класифікацією видів туризму

Основні питання, що розглядаються під час практичного заняття: види та основні центри розвитку видів туризму: гірського, водного, лижного, спортивного, ділового, рекреаційного, сакрального, лікувально-оздоровчого, пригодницького. Інші види туризму. Незвичайні види туризму

Робота в аудиторії: 2 години

Самостійна робота: 8 годин

Завдання для обговорення в аудиторії:

Завдання 1. Які види туризму виділяють згідно Закону України "Про туризм" ? Дайте визначення, що таке рафтинг, каякінг, скі-пас, апре-скі, хайкінг (hiking), трекінг (trekking), бекпекінг (backpacking).

Завдання 2. Назвіть великі санаторно-курортні центри світу, які знаєте або які відвідували особисто

Завдання 3. Назвіть головні центри прочанства (релігійного туризму). Назвати святині трьох світових релігій.

Завдання 4. Назвіть туристичні центри світу (спортивного туризму, гірськолижного туризму, ділового туризму, конгресово-виставкового туризму, фестивального туризму, лікувального і оздоровчого туризму, релігійного туризму, бізнес-туризму, інсентив-туризму).

Завдання 5. Тури деградованими землями, туризм на бедлендах (bandlands). Дві громади на Рівненщині – Клесів та Клевань – підтримали ініціативу розвивати туристично привабливі місця у своїй місцевості. Клевань відомий Тунелем кохання, а Клесів відомий великими масштабами нелегального видобутку бурштину. Нині Клесівська громада займається просуванням маршруту "Бурштинові копальні", на якому туристи зможуть не лише побачити, як відбувався видобуток бурштину, а й самим спробувати це зробити. У копальнях будуть зони ручного та механічного видобутку бурштину. Туристам пропонуватимуть «Бурштинове сафарі», відвідати зачарований ліс, тунель щастя, де були знайдені перші поклади бурштину, а також гранітний кар'єр, який схожий на колізей. Можна буде також посадити разом з лісниками бурштинове дерево, і спостерігати онлайн за тим, як воно росте. Скупатися у неймовірно гарних і чистих бурштинових озерах, території довкола яких обладнані альтанками,

мангалами. Подумайте про матеріальний та етичний бік даного питання.

Завдання 6. За допомогою інформаційних ресурсів та мережі інтернет знайдіть приклади рекреаційного використання деградованих земель та рекреаційно-господарської рекультивациі.

Інформаційно-методичний матеріал

Деградовані видобутком бурштину території потребують обов'язкової рекультивациі, оскільки крім зміни рельєфу та ґрунтового покриву, відбуваються зміни гідрологічного режиму, інтенсифікується водна та вітрова ерозія. Ліси як елемент географічного ландшафту – найважливіший компонент екосистеми. Після знищення лісу зникають джерела, міліють річки, збільшуються паводки. Варто зазначити, що нинішні «місячні ландшафти», що знаходяться у межах туристичної атракції «Бурштинові копальні», після рекультивациі не втратять свого туристичного потенціалу, а можуть, навпаки його значно збільшити. Для прикладу варто навести всесвітньовідомий зразок успішного планування рекультивациі порушених земель – сади Бутчартів (Канада), де колишній вапняковий кар'єр було рекультивовано під парк, який нині відвідує близько мільйона туристів щороку.

Сади Бутчартів – приклад рекреаційно-господарської рекультивациі. Згідно визначення, даний вид рекультивациі передбачає лісонасадження та озеленення ділянки; забезпечення стабільності ґрунтів при будівництві споруд для відпочинку і занять спортом; проектування водних об'єктів, рекреаційних зон для організованого відпочинку. За оцінками експертів саме рекреаційно-господарська рекультивациа у порівнянні з іншими видами рекультивациі має високу інвестиційну привабливість, оскільки є найбільш рентабельною – відношення прибутку до собівартості (витрат) складає більше 70%.

«Лужицький озерний край» (нім. Lausitzer Seenland) – у Німеччині рукотворний ландшафт із тридцяти озер, десять з яких з'єднані судноплавними каналами, нині являє собою регіон із «зеленим» іміджем, а у минулому був великим бедлендом, що склався із мережі кар'єрів з видобутку бурого вугілля відкритим способом. Частина кар'єрів рекультивовувались через заповнення водою та створення рекреаційних зон з метою розвитку водних видів туризму. На деяких кар'єрах була проведена лісгосподарська рекультивациа, встановлені вітрові електростанції та сонячні панелі.

У Рівненській області на відпрацьованих базальтових та гранітних кар'єрах теж проводять рекреаційно-господарську рекультивуацію, переважно відводючи їх під водойми та утворюючи рекреаційні та природоохоронні території (геологічна пам'ятка природи «Базальтові стовпи»). Варто додати, що рекреаційний напрям рекультивації доцільно проводити і на сміттєзвалищах, після рекультивації можна облаштувати сквер.

Завдання для самостійної роботи:

1. Підготувати повідомлення про «Хартію туризму», «Етичний кодекс туриста».
2. Підготувати повідомлення про планування туризму в Іспанії, зокрема про державну готельну мережу «*Paradores de Turismo de España*», яка є прикладом успішного досвіду відновлення історичної спадщини Іспанії.
3. Підготувати повідомлення про планування туризму у Франції, зокрема про «*Atout France*» та *Національне агентство відпускових чеків (Agence nationale pour les chèques-vacances)*.

Література: [7, 8, 11, 13, 14, 20, 21, 22, 23] Додатки Є-Ж

Практична робота 4. Основи туристичної діяльності

Мета: ознайомитись з основами організації туристичної діяльності

Основні питання, що розглядаються під час практичного заняття: суб'єкти туристичної діяльності, виробничо-обслуговуюча діяльність туристичного підприємства, проектування турів, діяльність туристичного підприємства з організації обслуговування туристів, ринкова діяльність туристичного підприємства, регулювання туристичної діяльності, міжнародне регулювання туризму, державне регулювання туризму, державне регулювання туристичної діяльності в Україні.

Робота в аудиторії: 2 години

Самостійна робота: 8 годин

Завдання для обговорення в аудиторії:

Завдання 1. Суб'єкти туристичної діяльності. В процесі обговорення визначити риси виробників, постачальників і споживачів туристичних послуг.

Завдання 2. Що таке туристичний продукт? У вигляді схеми зобразити туристичний продукт та його складові.

Завдання 3. Навести критерії та класифікації турів

Завдання 4. Зміст державного регулювання туризму.

Завдання 5. Моделі державного управління туристичною діяльністю: централізована, змішана, децентралізована

Завдання 6. Назвіть виконавчий орган державної влади України в сфері туризму. Наведіть його завдання і функції.

Завдання 7. Основні законодавчі й нормативно-правові акти у сфері туризму, які діють в Україні.

Завдання 8. Ознайомитись із звітом конкурентоспроможності країн у сфері подорожей та туризму «*The Travel & Tourism Competitiveness Report*» за останній рік. Детально розглянути рейтинг країн за блоком «*T&T policy and enabling conditions subindex*» (Туристична політика держав та пріоритетність туризму для держави).

Завдання 9. Міжнародні нормативно-правові акти в туризмі. "Хартія туризму", "Етичний кодекс туриста" (презентація підготовлених доповідей студентів).

Завдання 10. Державне регулювання туризму в Іспанії (презентація підготовлених доповідей студентів).

Завдання 11. Державне регулювання туризму у Франції (презентація підготовлених доповідей студентів).

Завдання для самостійної роботи:

1. Підготувати повідомлення про подорожі на круїзних лайнерах
2. Підготувати повідомлення про відомі готельні мережі світу
3. Підготувати повідомлення про популярні та незвичайні екскурсійні сюжети.

Література: [1, 11, 9, 11, 12, 14, 23, 22]

Практична робота 5-6. Основи організації туристичного процесу

Мета: ознайомитись з основами організації туристичного процесу

Основні питання, що розглядаються під час практичного заняття: Самоорганізація. Організація транспортного обслуговування в туризмі. Організація послуг гостинності в туризмі. Організація

екскурсійної діяльності. Організація роботи туристсько-рекреаційних комплексів.

Робота в аудиторії: 4 години

Самостійна робота: 8 годин

Завдання для обговорення в аудиторії:

Завдання 1. Які розрізняють види транспортних турів у залежності від задіяного технічного засобу переміщення туристів? Розподіл подорожей за видом транспорту та за метою подорожі.

Згідно статистичних даних ЮНВТО, водний транспорт на даний час використовують у своїх подорожах ____% туристів; автомобільний транспорт на даний час використовують у своїх подорожах ____% туристів; повітряний транспорт на даний час використовують у своїх подорожах ____% туристів; залізничний транспорт на даний час використовують у своїх подорожах близько ____% туристів.

Завдання 2. Позначення класу бронювання в авіаквитках: Y, C, F.

Завдання 3. З діяльністю якої компанії пов'язаний розвиток залізничного туризму. В якій країні з'явився перший надшвидкісний поїзд? Як позначаються міжнародні швидкі поїзди, внутрішні швидкі поїзди. Які залізничні круїзні компанії Ви знаєте? Які морські круїзні компанії Ви знаєте? (презентація підготовлених доповідей студентів)

Завдання 4. У якому туристичному субрегіоні концентрується три чверті усіх морських круїзів світу? Що таке каботажні рейси?

Завдання 5. Щоб покрити фінансові витрати, круїзні кораблі повинні бути заповнені на ____%. Щоб покрити фінансові витрати, авіалінії повинні бути заповнені на ____%. Щоб покрити фінансові витрати, готелі повинні бути заповнені на ____%.

Завдання 6. Що таке трансфер?

Завдання 7 Що таке чартер? Які відмінності має чартерний рейс від регулярного? Різновиди авіа-чартеру: закритий чартер, цільовий чартер, інклюзив-тур чартер, блок-чартер, нецільовий чартер, спліт-чартер, разовий чартер, тайм-чартер, чартерний ланцюг. Що таке бербоут-чартер?

Завдання 8. Що таке франчайзинг? Особливості франчайзингу у сфері гостинності. Франчайзер і франчайзі.

Завдання 9. Поняття про готельні ланцюги (презентація доповідей).

Завдання 10. Класифікація засобів розміщення

Завдання 11. Що таке таймшер?

Завдання 12. Яка відмінність в поняттях «тип розміщення в номері» і «тип номера».

Завдання 13. Позначення проживання туристів у туристичному закладі

Завдання 14. Типи номерів розміщення

Завдання 15. Види номерів в готелі за видом з вікна

Завдання 16. Типи та режими харчування. Методи

обслуговування: A la carte («а-ля карт»), A part («а парт»), table d'hote («табльдот»), Шведський стіл. Умови харчування: повний пансіон – full board (FB); напівпансіон – half board (НВ); сніданок – bed and breakfast (ВВ); all inclusive. Класичний склад меню: зазначте скільки видів холодних закусок, скільки типів супу, скільки видів основної страви, скільки видів десерту має бути представлено у меню.

Завдання 17. Види діяльності ресторанів: фронт-хаус і бек-хаус

Завдання 18. Організація екскурсійної діяльності. Що відрізняє екскурсію від таких важливих засобів інформації, як газета, радіо, телебачення, лекція? Яка відмінність між екскурсиводом і гідом?

Організація туристсько-рекреаційних комплексів.

Література: [7, 8, 11, 13, 14, 22], Додаток Б

Практична робота 7. Основи менеджменту та маркетингу в туристичній індустрії

Мета: ознайомитись з основами менеджменту та маркетингу в туристичній індустрії

Основні питання, що розглядаються під час практичного заняття: Загальні поняття, сутність, роль менеджменту в туріндустрії, основи маркетингу в індустрії туризму, тур - специфічний продукт туристичного ринку, туropolрейтинг, інформаційні технології в сфері туризму.

Робота в аудиторії: 4 години

Самостійна робота: 8 годин

Завдання для обговорення в аудиторії:

Завдання 1. Що таке PR-паблік рілейшнз (public relations) або паблісіті? Чим PR відрізняється від "просування" у широкому сенсі.

Завдання 2. Які головні відмінності між туроператором і турагентом? Які функції виконує кожен з них? Які головні професійні задачі туроператора? Яка роль реклами у діяльності туроператорів?

Завдання 3. Що таке туроперейтинг? Види туроператорів. За якими параметрами відрізняємо рецептивних туроператорів від ініціативних?

Завдання 4. Особливості та характеристика турпродукту. Формування і просування турпродукту.

Завдання 5. Системи бронювання.

Завдання 6. Багато дрібних підприємців, хто приймає гостей, не завжди розуміє важливості першого враження, і затрачає на зустріч багато часу, роблячи її часто ритуальною або формальною, іноді при цьому рутинною та обтяжливою. Цим вони стомлюють, дратують і навіть відштовхують своїх гостей від себе. Про яке правило варто пам'ятати і скільки часу необхідно приділити особливої уваги гостям, щоб вони інтуїтивно склали позитивне враження про готель?

Завдання 7. Щоб залучити до свого бізнесу більше клієнтів, можна провести сертифікацію послуг. Сертифікація може бути обов'язковою та добровільною. Які послуги, що надаються суб'єктами туристичної діяльності, можуть підлягати сертифікації? На який строк видається свідоцтво про встановлення категорії готелю?

Завдання 8. Для повноцінного гарантування безпеки туристів власникові рекомендовано застрахувати свій бізнес від непередбачених випадків. В даний час страхова галузь у сфері туризму надає понад десяток видів послуг страхування. За якими критеріями обрати страхову компанію? Якщо рівень виплат вище ___%, це свідчить, що страхова компанія активно платить потерпілим. Ознайомтесь із рейтингом страхових компаній: туристичне страхування на сайті Мінфін: <https://minfin.com.ua/ua/insurance/rating/tourist/rovno/2021-06-30/>

Література: [7, 8, 11, 13, 14, 15]

Практична робота 8. Економічні основи туристичної діяльності

Мета: ознайомитись з економічними основами туристичної діяльності

Основні питання, що розглядаються під час практичного заняття: Індустрія туризму та її структура. Територіальна складова індустрії туризму. Виробнича складова індустрії туризму. Регуляторна складова індустрії туризму. Сутність та економічний зміст туризму. Економічні та фінансові показники. Позитивні й негативні аспекти туристичної діяльності.

Робота в аудиторії: 4 години

Самостійна робота: 8 годин

Завдання для обговорення в аудиторії:

Завдання 1. Порівняйте значення відсотків населення України та населення Скандинавських країн, яке може фактично користуватися туристськими послугами за рахунок сімейного бюджету. Від чого це залежить?

Завдання 2. Індустрія туризму та її структура. Територіальна складова індустрії туризму. Виробнича складова індустрії туризму. Регуляторна складова індустрії туризму. Сутність та економічний зміст туризму. Економічні та фінансові показники. Позитивні й негативні аспекти туристичної діяльності.

Завдання 2. Ресторанний бізнес створює умови для досягнення соціальних цілей розвитку туризму. Люди потребують не тільки в насиченні їжею, а й в спілкуванні один з одним. Ресторани – одне з небагатьох місць на Землі, де працюють всі наші органи чуття, викликаючи загальне відчуття задоволення. Для того, щоб концепція ресторанного бізнесу була успішною, її необхідно розробляти з урахуванням його потенційних відвідувачів. Які соціально-економічні, географічні, демографічні та інші критерії необхідно враховувати при розробці концепції ресторанного бізнесу?

Завдання 3. Яке найбільш перспективне місце розташування для ресторану? Гарне місце розташування обходиться дорого, тому адміністрація змушена або підвищувати ціни, або форсувати збут, щоб ціни за оренду не перевищували ____% від реалізації готових страв.

Завдання 4. Один із способів дізнатися потенційну життєздатність ресторану – розділити кількість ресторанів в аналізованому районі на чисельність планованого тут населення. У США на один ресторан припадає близько 500 осіб. Для порівняння, у Києві, який є лідером у цій сфері, одне посадочне місце в кафе або ресторані доводиться на 30 жителів, в той же час в середньому по Європі умовна черга до столика складається всього з восьми чоловік. Зробіть подібний аналіз для ресторанного бізнесу міста Рівне.

Завдання 5. Визначте показник Шнайдера (величину туристичного руху, що вимірюється кількістю приїжджих туристів на 100 постійних мешканців) для України та кількох країн на вибір за минулий рік.

Для прикладу, якщо у 2018 році кількість туристських прибуттів в Україну склала 14,207 млн., а кількість місцевого населення 46,153 млн. осіб, то показник Шнайдера становить:

$$(14,207*100)/46,153 = 30,78.$$

Отже у 2018 році, на 100 постійних мешканців України приходився майже 31 приїжджий турист.

Завдання 6. Ознайомтесь із цінами ліцензій на право здійснення різних типів діяльності у туристичній галузі.

Завдання 7. За даними Індексу конкурентоспроможності туризму визначити 5 країн-лідерів за індексом “кількість кімнат”, “вартість розміщення”, “вартість відкриття бізнесу”, “оплата праці та продуктивність” та записати місце України за кожним субіндексом.

Література: [7, 8, 11, 13, 14, 22]

Література

1. Глобальний етичний Кодекс туризму (1999 р.) Всесвітньої Туристської Організації, ВТО. 1999. 6 с.
2. Громаченко К. Ю., Яковишина М. С., Вітрук Н. О. Міжнародний досвід рекреаційного використання порушених земель. *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Сер. С.-г. науки* Рівне : НУВГП, 2022. Вип.2 С.55–69. URL: <https://ep3.nuwm.edu.ua/24117/>
3. Конарівська О. Б., Яковишина М. С. Історико-культурна спадщина Рівненщини як основа формування культурного і туристичного шляху Via Regia Ukraine. *Наука, освіта, технології і суспільство: світові тенденції та регіональний аспект* : збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Рівне, 11 січня 2023 р.): у 3 ч. Рівне : ЦФЕНД, 2023. Ч. 2. С. 33–35. URL: <http://www.economics.in.ua/2023/01/11-2.html>
4. Конарівська О. Б., Яковишина М. С., Цінівська Ю.О. Аналіз та систематизація зарубіжного досвіду функціонування об'єктів туристичної інфраструктури на прикладі міста Жешув, республіка Польща. *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Сер. Економічні науки.* Рівне : НУВГП, 2022. Вип.4. (100).
5. Коротун С. І., Яковишина М. С., Вітрук Н. О. Бурштинові копальні Рівненщини як об'єкт туристичної привабливості. *Українське Полісся: проблеми та тренди сучасного розвитку*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Ніжин, 10-11 лютого 2022 року). Ніжин: НДУ ім. Гоголя, 2022. С.190–193.
6. Коротун С.І., Калько А.Д., Конарівська О.Б., Яковишина М. С. Перспективи розвитку туристичного культурного шляху Via Regia на теренах Рівненської області. *Туризм в Україні: виклики та відновлення* : зб. матер. Міжнар. турист. форуму, 21-22 березня 2023 р. Київ : КНЕУ, 2023 р. С. 126–129. URL: https://fm.kneu.edu.ua/ua/fm_depts/department_of_regional_studies_and_tourism/Conferents17/konf-turyzm-2023/
7. Любіцева О. О., Бабарицька В. К. Туризмознавство: вступ до фаху : підручник. К .: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2008. 335 с.
8. Кляп М. П. Сучасні різновиди туризму : навчальний посібник /

М. П. Кляп, Ф. Ф. Шандор. К. : Знання, 2011. 334 с.

9. Кодекс туриста (1985 р.) Всесвітньої Туристської Організації, ВТО. 198. 24 с.

10. Ліцензійні умови провадження туроператорської діяльності
URL: <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/991-2015-%D0%BF>.

11. Мальська М. П., Антонюк Н. В. Міжнародний туризм і сфера послуг : підручник. Київ, 2008. 661 с.

12. Мальська М., Паньків Н., Ховалко А. Історія розвитку туризму : навч. посібник. Львів : 2016. 177 с.

13. Організація туризму : підручник / І. М. Писаревський, С. О. Погасій, М. М. Покоłodна та ін.; за ред. І. М. Писаревського. Х. : ХНАМГ, 2008. 541 с.

14. Про туризм : Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text>

15. Рейтинг страхових компаній: туристичне страхування. *Мінфін* : веб сайт. URL: <https://minfin.com.ua/ua/insurance/rating/tourist>

16. Хартія туризму (1985 р.) Всесвітньої Туристської Організації, ВТО. 198. 12 с.

17. Яковишина М., Болотюк Р. Синергія етно-еко фестивалів, веломарафонів та спортивних ігор у розвитку патріотичних маршрутів. *Нематеріальна культурна спадщина як сучасний туристичний ресурс: досвід, практики, інновації* : тези доповідей V Міжнар. наук.-практ. конф.- фестиваль, (Київ, 19-20 травня 2022 р.) / М-во освіти і науки України, Київ. нац. ун-т культури і мистецтв, Київ. Ун-т культури, Ф-т гот.-ресторан. і турист. бізнесу. Київ : Вид. центр КНУКіМ, 2022. С.121–123. URL: <https://fgribt.knukim.edu.ua/home/konferencii.html>

18. Яковишина М. Волкова Л. Соціально-екологічні аспекти рекреаційного напрямку рекультивациі ландшафтів, порушених при видобутку корисних копалин. *Матеріали конференцій МЦНД : Науковий процес та наукові підходи: методика та реалізація досліджень*. Том 2. Одеса. С. 128–129. URL: <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/mcnd/article/view/5292/5253>

19. Яковишина М. С., Климюк Д. М. Готельно-ресторанний комплекс «Тунель кохання Tunnel of Love» : досвід, особливості сьогодення та перспективи. *Інноваційні технології в готельно-ресторанному бізнесі* : Матеріали XI Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої до 70-річчя з дня народження професора В.Ф. Доценка, 17 травня 2022 р. Київ : НУХТ, 2022 р.

C. 111–112.

20. Michel Deshaies. Metamorphosis of Mining Landscapes in the Lower Lusatian Lignite Basin (Germany): New uses and new image of a mining region. *Les Cahiers de la recherche architecturale urbaine et paysagère* [Online]. 2020, N7. URL : <https://journals.openedition.org/craup/4018>

21. The Butchart Gardens. URL: <https://www.butchartgardens.com/>.

22. The Travel and Tourism Competitiveness Report 2019 URL: <https://www.weforum.org/reports/the-travel-tourism-competitiveness-report-2019>

23. UNWTO Tourism Highlights, 2020 Edition. URL: <https://www.e-unwto.org/doi/book/10.18111/9789284422456>

Додатки

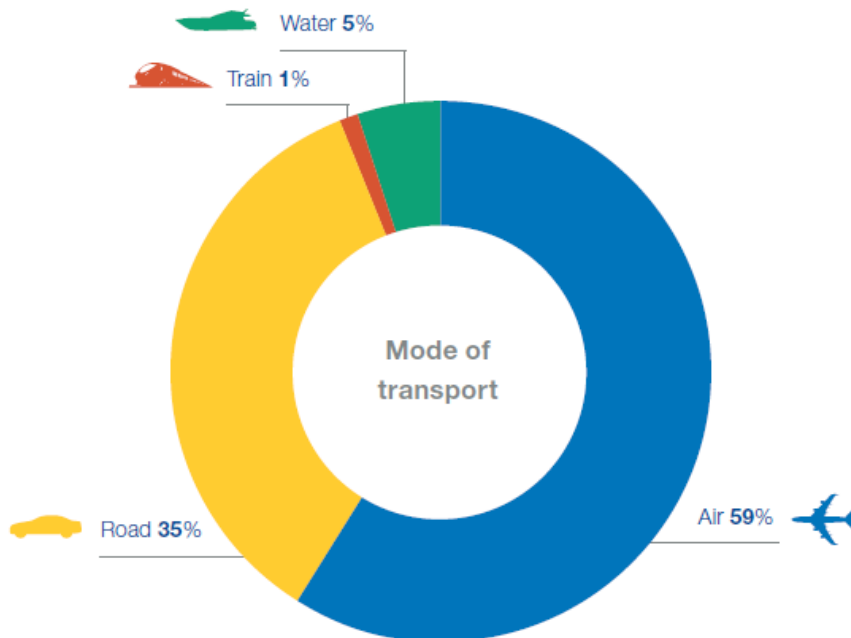
Додаток А

Темпи розвитку міжнародного туризму

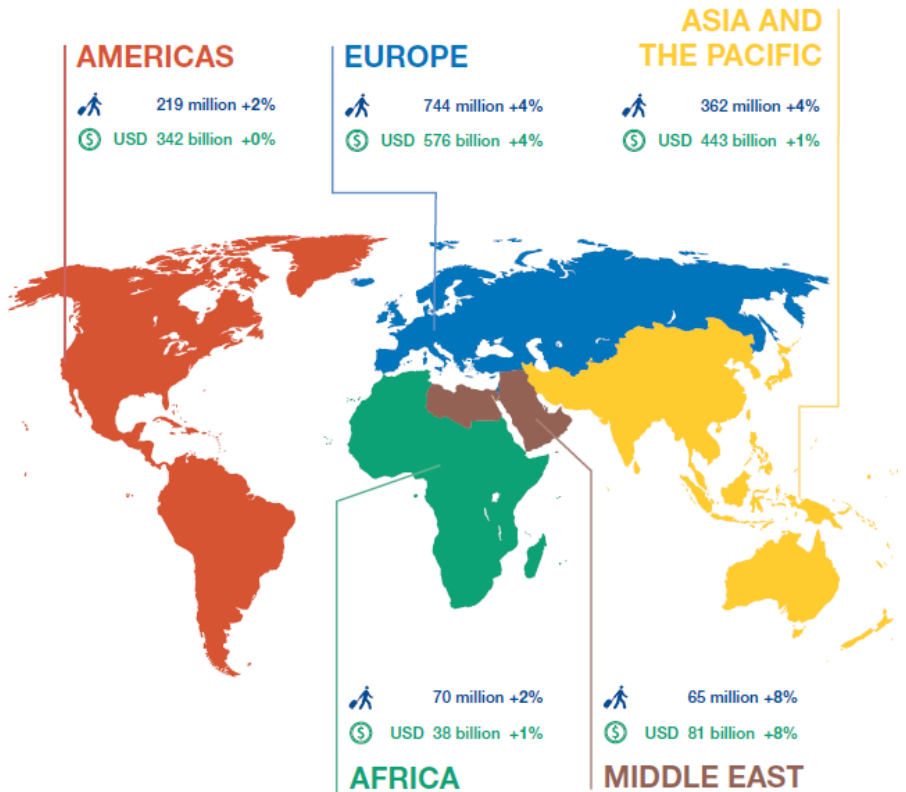
Рік	Кількість туристських прибуттів
1950	25 млн
1960	69 млн
1970	159 млн
1980	284 млн
1990	435 млн
2000	674 млн
2010	949 млн
2017	1,326 млрд
2018	1,4 млрд
2019	1,46 млрд
2030 (прогноз)	1,809 млрд

Додаток Б

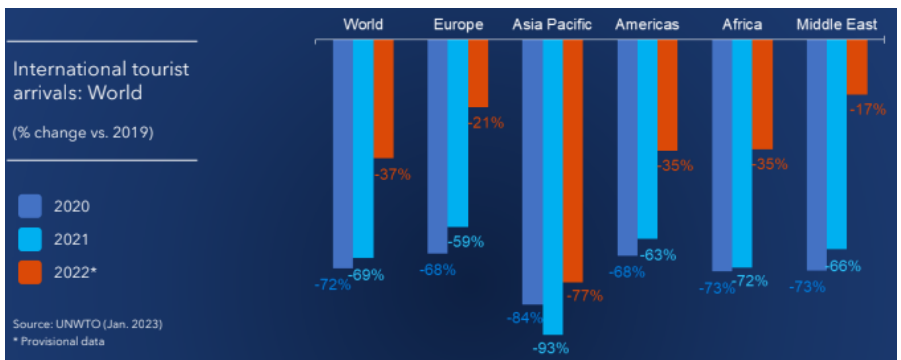
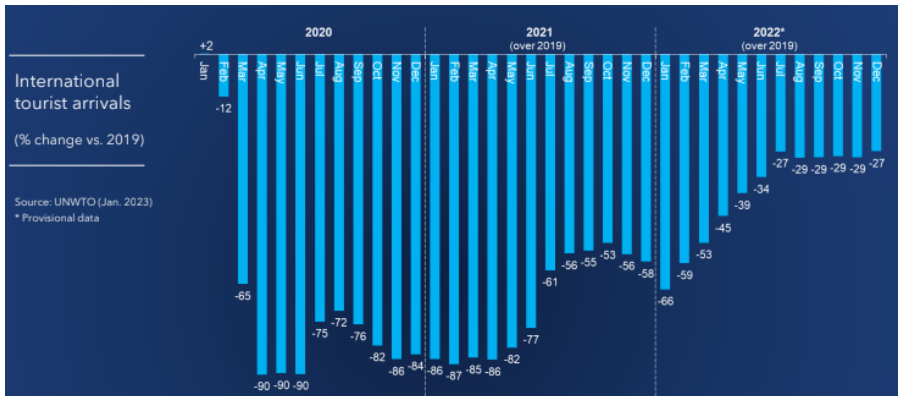
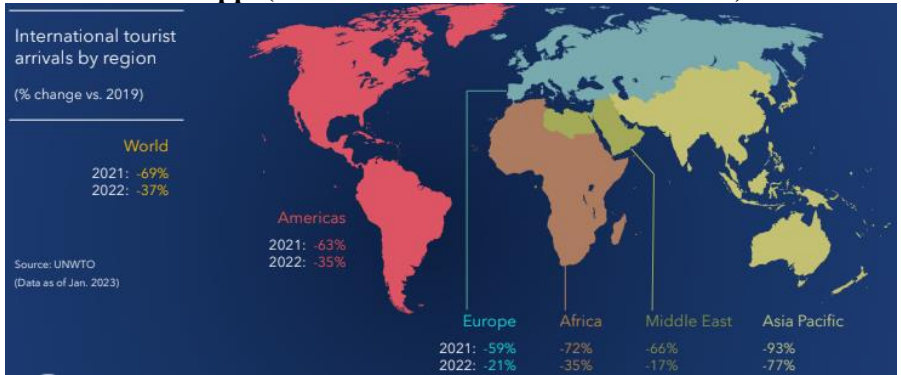
Розподіл подорожей, здійснених за видами транспорту

Кількість туристських прибуттів та надходжень від туристів за туристичними макрорегіонами (за 2019 рік)

Інфографіка динаміки міжнародних туристичних прибуттів 2019-2022 рр. (World Tourism Barometer UNWTO)

Туризм і Глобальні цілі сталого розвитку*

1. Подолання бідності. 2. Подолання голоду. 3. Міцне здоров'я і благополуччя. 4. Якісна освіта. 5. Гендерна рівність. 6. Чиста вода та належні санітарні умови. 7. Доступна та чиста енергія. 8. Гідна праця та економічне зростання. 9. Промисловість, інновації та інфраструктура. 10. Скорочення нерівності. 11. Сталий розвиток міст та спільнот. 12. Відповідальне споживання та виробництво. 13. Пом'якшення наслідків зміни клімату. 14. Збереження морських ресурсів. 15. Захист екосистем суші. 16. Мир, справедливість та сильні інститути. 17. Партнерство заради стійкого розвитку.

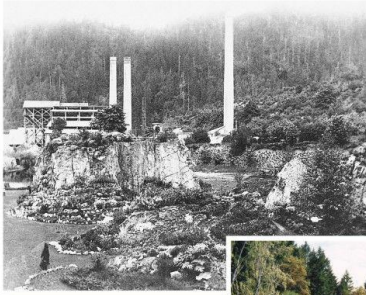
* Перелік ЦСР, яких на сьогодні дотримуються всі країни світу, був офіційно затверджений на засіданнях Генеральної Асамблеї ООН в кінці вересня 2015 року

Джерело: Tourism for SDGs, a platform developed by UNWTO.

Глобальні цілі сталого розвитку, у досягненні яких згадується туризм

 <p>GOAL 8</p> <p>PROMOTE SUSTAINED, INCLUSIVE AND SUSTAINABLE ECONOMIC GROWTH, FULL AND PRODUCTIVE EMPLOYMENT AND DECENT WORK FOR ALL</p>	<p>Ціль 8. Гідна праця та економічне зростання Сприяти сталому, всеосяжному і стійкому економічному зростанню, повній і частковій зайнятості та гідній роботі для всіх. Туризм є одним з рушійних сил глобального економічного зростання і у даний час створює 1 з 11 робочих місць по всьому світу. Надаючи доступ до гідної праці в секторі туризму, суспільство, особливо молодь і жінки, можуть набути певних навичок і скористатися можливостями професійного розвитку. Внесок сектору у створення робочих місць зазначається у цільовій задачі 8.9: «До 2030 року розробити і впровадити політику, спрямовану на сприяння сталому туризму, який створює робочі місця і сприяє місцевій культурі і продуктам».</p>
 <p>GOAL 12</p> <p>ENSURE SUSTAINABLE CONSUMPTION AND PRODUCTION PATTERNS</p>	<p>Ціль 12. Відповідальне споживання та виробництво Забезпечення стійких моделей споживання і виробництва у туристичному секторі, котрий застосовує методи сталого споживання та виробництва, може відігравати важливу роль в прискоренні глобальної рушійної сили до стійкості. Для цього, як встановлено у цільовій задачі 12.8, необхідно «Розробити і впровадити інструменти для моніторингу впливу сталого розвитку на сталий туризм, який створює робочі місця, сприяє місцевій культурі і продуктам». Програма сталого туризму 10-річних етапів по стійким методам споживання і виробництва спрямована на розробку таких практик, включаючи ініціативи щодо раціонального використання ресурсів, які призводять до посилення економічних, соціальних і екологічних наслідків.</p>
 <p>GOAL 14</p> <p>CONSERVE AND SUSTAINABLY USE THE OCEANS, SEAS AND MARINE RESOURCES FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT</p> <p>SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS More at sustainabledevelopment.un.org/sdgs/proposal</p>	<p>Ціль 14. Збереження морських ресурсів Зберігати і відповідально використовувати океани, моря і морські ресурси для сталого розвитку. Прибережний і морський туризм, найбільші сегменти туризму, особливо для малих острівних держав, що розвиваються, спираються на здорові морські екосистеми. Розвиток туризму має бути частиною комплексного управління прибережними зонами, щоб допомогти охороняти і зберегти тендітні екосистеми і служити засобом просування синьої економіки відповідно до цільової задачі 14.7: «до 2030 року збільшити економічні вигоди від малих острівних держав, що розвиваються, і забезпечити стале використання морських ресурсів, в тому числі шляхом сталого управління рибним господарством, аквакультурою і туризмом».</p>

С. Сади Бутчардів: минуле і сучасність

The Sunken Garden and Cement Plant circa 1924

The current Sunken Garden

courtesy of
The Butchart Gardens Ltd.
Victoria, B.C.

photo by Bonnie Burton

**Лужицький озерний край (нім. *Lausitzer Seenland*):
минуле і сучасність**

раніше: кар'єр Бервальде

нині: Bärwalder See

раніше: відкритий рудник Драйвайберн

нині: Dreiweiberner See

Рейтингові значення за окремими блоками Звіту
конкурентоспроможності країн у сфері туризму та подорожей за
2019 рік
(The Travel & Tourism Competitiveness Report 2019)

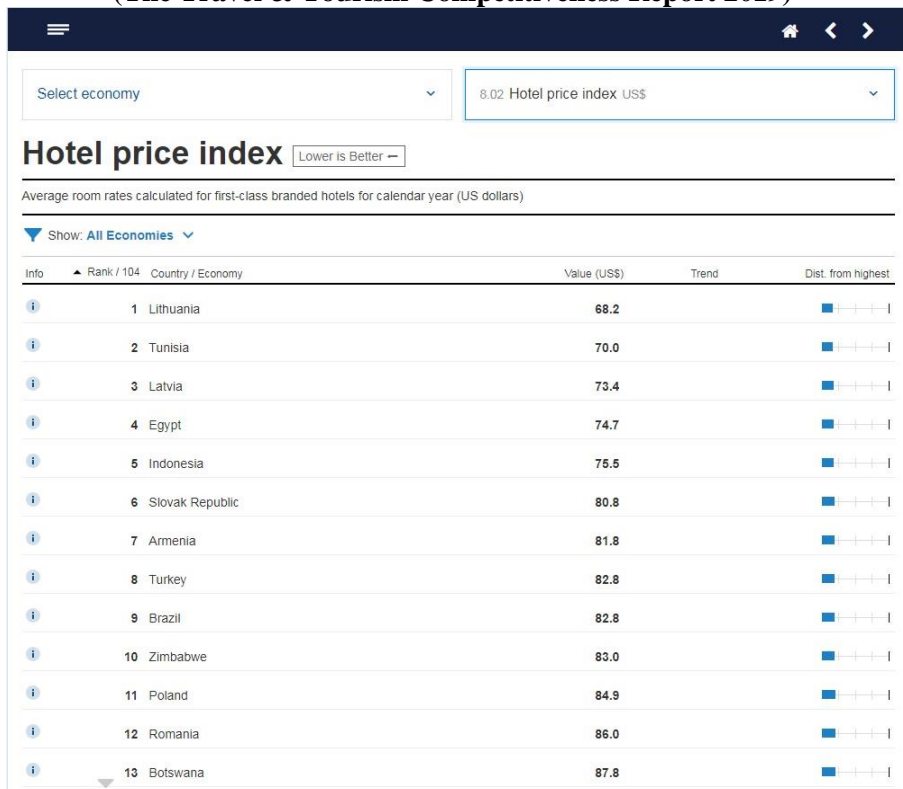
Travel & Tourism Competitiveness Index

Show: All Economies ▾

Info	Rank / 140	Country / Economy	Value (1-7 (best))	Trend	Dist. from highest
	1	Spain	5.4		
	2	France	5.4		
	3	Germany	5.4		
	4	Japan	5.4		
	5	United States	5.3		
	6	United Kingdom	5.2		
	7	Australia	5.1		
	8	Italy	5.1		
	9	Canada	5.1		
	10	Switzerland	5.0		
	11	Austria	5.0		
	12	Portugal	4.9		
	13	China	4.9		
	14	Hong Kong SAR	4.8		
	15	Netherlands	4.8		

Рейтингові значення за блоком "ціни в готелях" Звіту конкурентоспроможності країн у сфері туризму та подорожей за 2019 рік (The Travel & Tourism Competitiveness Report 2019)

Рейтингові значення за блоком "кількість кімнат" Звіту конкурентоспроможності країн у сфері туризму та подорожей за 2019 рік

(The Travel & Tourism Competitiveness Report 2019)

